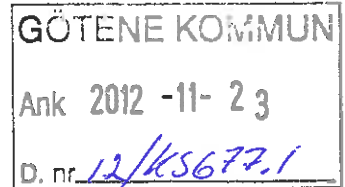

Götene kommun
Revisorerna

2012-11-23

Kommunstyrelsen

Kommunfullmäktiges presidium, för kännedom

Revisorernas granskning av styrning och uppföljning av fritidshemsverksamheten

Vi har med biträde av PwC genomfört en granskning avseende styrning och uppföljning av fritidshemmen. Granskningen har skett mot bakgrund av kommunfullmäktiges antagna plan för skolbarnsomsorgen 2010-2014 men också utifrån övergripande rapporter från skolverket om risker för försämrad kvalitet med stora barngrupper och låg personaltäthet.

Den övergripande revisionsfrågan som vi revisorer vill få besvarad är om kommunstyrelsen genom styrning och uppföljning säkerställer att alla fritidshem erbjuder likvärdiga förutsättningar utifrån bestämd kvalitet.

Granskningen och dess resultat har sammanfattats i bifogade revisionsrapport.

Vi bedömer att kommunstyrelsen inte har en tillräcklig styrning och uppföljning av fritidshemsverksamheten som säkerställer att samtliga fritidshem ges likvärdiga förutsättningar utifrån en bestämd kvalitet. De femton mål som kommunfullmäktiges plan för skolbarnsomsorgen anger, följs upp och utvärderas mycket bristfälligt. Den dokumenterade uppföljning som görs sker inte på ett enhetligt och systematiskt sätt och det finns därför inte underlag för att bedöma om barnen ges likvärdiga förutsättningar eller om målen uppnås. Fritidshemmens verksamhet syns heller inte i kommunstyrelsens beslutade styrkort.

I rapporten lämnas några rekommendationer där en av dessa är att kommunstyrelsen tar initiativ till en förbättrad och mer likartad uppföljning av fritidshemmen som tar sin utgångspunkt i de mål som anges i den av kommunfullmäktige fastställda planen för skolbarnsomsorg 2010-2014.

Vårt granskningsresultat överlämnas härmed till kommunstyrelsen för synpunkter. Kommunstyrelsens svar vill vi ha senast under februari 2013.

För Götene kommuns revisorer

Jan-Olof Karlsson
ordförande

Kristina Dahlström
vice ordförande

Bilaga: PwC's revisionsrapport Styrning och uppföljning av fritidsverksamheten.

Revisionsrapport
***Styrning och uppföljning av
fritidshemsverksamheten***

Götene kommun

Hans Axelsson
Cert. kommunal revisor
November 2012

Uppdrag, bakgrund, avgränsning och metod

Vi har på uppdrag av Götene kommuns revisorer genomfört en granskning av fritidshemmen. Granskningen sker mot bakgrund av kommunfullmäktiges antagna plan för skolbarnsomsorgen 2010-2014 men också utifrån övergripande rapporter från skolverket om risker för försämrad kvalitet med stora barngrupper och låg personaltäthet.

Den övergripande revisionsfrågan som revisorerna vill få besvarad är om kommunstyrelsen genom styrning och uppföljning säkerställer att alla fritidshem erbjuder likvärdiga förutsättningar utifrån bestämd kvalitet.

För att få underlag för att besvara revisionsfrågan har vi gått igenom relevanta dokument i form av styrkort, kvalitetsredovisningar, protokoll, skolverkets statistik mm. Vi har också samtalat med representanter för fritidshemmen och i samband med detta gjort en avstämning av hur man för närvarande bedömer sig uppfylla de mål kommunfullmäktige uttryckt i planen för skolbarnomsorg 2010-2014.

Sammanfattande bedömning

Vi bedömer att kommunstyrelsen inte har en tillräcklig styrning och uppföljning av fritidshemsverksamheten som säkerställer att samtliga fritidshem ges likvärdiga förutsättningar utifrån en bestämd kvalitet.

De femton mål som kommunfullmäktiges plan för skolbarnomsorgen anger följs upp och utvärderas mycket bristfälligt. Den dokumenterade uppföljning som görs sker inte på ett enhetligt och systematiskt sätt och det finns därför inte underlag för att bedöma om barnen ges likvärdiga förutsättningar eller om målen uppnås. Fritidshemmens verksamhet syns heller inte i kommunstyrelsens beslutade styrkort.

Flertalet av de representanter för verksamheten som vi frågat anger att det sker en relativt liten information om verksamheten och av måluppfyllelsen till såväl ledningen som till kommunstyrelsen som politiskt ansvarig för verksamheten

När vi frågar representanter för verksamheten gör de delvis olika bedömningar/ uppskattningar kring hur väl man anser att målen uppnås vilket också indikerar att det inte finns likvärdiga förutsättningar. Bl a gäller det lokalernas inverkan på verksamheten. Olika delar i bedömningar av måluppfyllelsen gäller barngruppernas storlek och sammansättning och om de tillgodoser både gruppens och individens behov. Verksamhetens representanter anger en låg måluppfyllelse totalt sett för detta mål men där variationer också finns. Bland övriga mål som får låga värden är tillgången till stödpersoner för barn med behov av särskilt stöd och information om verksamheten via hemsidorna.

Det är endast små variationer i antalet inskrivna i fritidshemmen medan andelen inskrivna av samtliga ökat. Skolverkets statistik visar också att antalet elever per avdelning för Götene del inte skiljer sig åt i förhållande till riket. För år 2011 visar siffrorna också att antalet elever per årsarbetare är lägre i Götene än riket och att

siffran sjunkit ganska kraftigt. Ett av målen anger att barngruppens sammansättning och storlek ska göra det möjligt att använda arbetssätt som gör att både gruppens och den enskilde individens behov tillgodoses. Målet har dock inte konkretiserats ytterligare och det finns inte underlag att bedöma om målet uppnås eller om förutsättningar för detta finns.

Skolverkets statistik visar bl a andelen barn inskrivna på fritids ökat i Götene ungefär som i riket även om ökningen sker på en genomgående lägre nivå. Statistiken visar också att det endast är mindre skillnader under den senaste 10 års perioden när det gäller antalet inskrivna och att antalet elever ökat något per avdelning och att Götene här ligger något högre än för riket. Ser man däremot till antalet elever per årsarbetare så sjunker siffran drastiskt för Götene under år 2011 – från 21,5 till 16,9 och man ligger då betydligt under siffran för riket. Fr o m år 2011 redovisas också antal elever per anställd och där anges siffran till 13,4 för Götene som kan jämföras med rikets 12,3.

Statistiken säger dock inget om exempelvis hur många barn som samtidigt finns i verksamheten, åldrar och lokalyta samt personalnärvaro. Detta är grunduppgifter som vi anser borde vara viktiga att med viss regelbundenhet redovisa för att styra och bedöma förutsättningar för verksamhetens kvalitet.

Rekommendation

Vi rekommenderar att

Kommunstyrelsen tar initiativ till en förbättrad och mer likartad uppföljning av fritidshemmen som tar sin utgångspunkt i de mål som anges i den av kommunfullmäktige fastställda planen för skolbarnomsorg 2010-2014.

Kommunstyrelsen tar initiativ för att i ökad utsträckning och återkommande få redovisat uppgifter i form av ex:vis barnantal, åldrar, lokalyta, personaltäthet som underlag för att bedöma förutsättningar för en likvärdig verksamhet och styra mot målen.

Kommunstyrelsen säkrar att statistikuppgifter som ligger till grund för skolverkets uppgifter är korrekta. Denna rekommendation görs mot bakgrund av bl a den kraftiga sänkning av antalet elever per årsarbetare som redovisas för Götene i skolverkets jämförelsetal för år 2011.

Kort om antal fritidshem, dagsrutin, öppettider och antal barn

Följande fritidshem finns i Götene kommun: Hällekis, Prästgårdsskolan, Ljungsbacken, Källby Gård, och Lundabyn. Öppethållandet är i allmänhet mellan kl. 06.00-18.00 men variationer kan förekomma. En dagsrutin kan i korthet se ut på följande sätt för några av fritidshemmen.

Ex. 1

- 6.00 Sälen öppnar
- 7.45 frukost år 3-6 (skolan börjar 8.10)
- 8.00 frukost år f-2 (skolan börjar 9.00)
- 8.45 utevistelse innan skolan börjar
- 9.00 Personal arbetar i skolan

13.25 Skolan slutar (mån-tis slutar skolan 14.25 för år 4-6)
 Avprickning och utevistelse
 14.00 mellanmål f-1 sedan aktiviteter på Sälen
 14.30 mellanmål 2-6 sedan aktiviteter på Delfinen
 16.30 -18.00 Delfinen

Ex. 2

Kl. 06.00 Vi öppnar på Viken
 Kl. 07.25 – 7.45 Åter vi frukost i skolrestaurangen.
 Frukosten är öppen för alla som går på
 Källby Gård kostnad 15 kr/gång kontant
 för icke inskrivna fritidsbarn.
 Kl. 07.45-08.10 Uterast
 Kl. 08.10 Skoldagen börjar
 Kl. 11.30 Lunch (gäller lov dagar)
 Kl. 13.30/ Skoldagen slutar. Kort samling på fritids, därefter
 14.30 aktiviteter inne och ute

Vi äter mellanmål i skolrestaurangen

Kl.14.20 Äter Vikens fritids
 Kl. 14.35 Äter Kullen fritids
 Kl. 14.50 Äter Magasinet
 Kl. 15.00 Fritids inne och ute
 Kl. 16.00 Magasinet stänger (barnen går till Kullen)
 Obs fredagar är Magasinet stängt
 Kl. 16.45 Viken stänger (barnen går till Kullen).
 Kl. 18.00 Fritids stänger

Nästan hälften (48%) av antalet Götenebarn mellan 6-12 år är inskrivna på fritids år 2011 mot 35 % år 2002. Andelen ligger lägre än riket men ökningen under perioden är ungefär densamma, se diagram. Källa är skolverkets statistikdatabas.

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Andel 6-12 år i fritids Götene	35	34	35	39	40	43	45	45	46	48
Andel 6-12 år i fritids Riket	43	44	44	45	47	49	51	52	54	56

Även om andelen ökar så ser vi nedan endast små variationer när det gäller det faktiska antalet inskrivna.

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Antal inskrivna Götene	464	450	428	449	440	451	469	465	471	482

Ser man till antal elever per avdelning visar skolverket statistik att Götene varje år under hela perioden har något högre siffror än för riket. För några av åren är skillnaden markant men varför har inte närmare undersökts.

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Antal elever per avd. Götene	.	37,5	35,7	40,8	40	41	52,1	58,1	42,8	40,2
Antal elever per avd. Riket	.	30,1	31	30,6	31,7	33,5	34	36	38,1	38,8

Ser man till antalet elever per personal redovisas statistik per årsarbetare och där har Götene legat ungefär som riket fram till år 2010 medan man för år 2011 har en betydligt lägre siffra.

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Antal elever per årsarbetare Götene	.	.	17,7	19,6	18,8	19,8	19,8	21,3	21,5	16,9
Antal elever per årsarbetare Riket	.	.	18	18,4	18,8	19,3	20,2	20,6	21	20,1

Fr o m år 2011 redovisas i statistikdatabasen och antal elever per anställd och där anges siffran för Götene till 13,4 och för riket till 12,3.

Mål för verksamheten

I kommunstyrelsens styrkort finns inga specifika mål riktade mot fritidshemmens verksamhet däremot finns det mål angivna i den plan för skolbarnomsorgen 2010-2014 som kommunfullmäktige fastställt 2010-05-17 § 73.

I planen anges bl a fritidshemmens uppgifter vara ”att komplettera skola, erbjuda barn en meningsfull fritid och stöd i utvecklingen genom pedagogisk verksamhet. Fritidshemmet ger dessutom barn den omsorg som krävs, för att föräldrar skall kunna förena föräldraskap med förvärvsarbete. Fritidshemmets uppdrag är mångfacetterat.....” Det anges vidare att ”fritidshemmets verksamhet bygger på att barns socialisation och utveckling sker i grupp. Det finns inte någon bestämd gruppstorlek eller personaltäthet som är optimal i alla sammanhang. Förutsättningar varierar från grupp till grupp och från tid till annan. Även om det inte går att slå fast vilken gruppstorlek som är den bästa i alla sammanhang, måste slutsatsen ändå dras att förutsättningarna för en bra verksamhet försämras med större grupper. Ju äldre barnen blir desto viktigare blir också kamratgruppen och dess värderingar. Barnen behöver fortfarande stöd av vuxna, men måste ges ökade möjligheter att ta eget ansvar. Delaktighet, inflytande och självständighet är därför viktiga milstolpar för att barnen skall kunna utveckla sina möjligheter att ta ansvar för en meningsfull fritid på sikt.

Utöver ovanstående fokusområde – uppdrag och ansvar – finns ytterligare tre fokusområden som avser lek och skapande, samarbete och samverkan och arbetsmiljö. För vart och ett av fokusområdena anges ett varierande antal mål som totalt uppgår till femton stycken. Dessa är

- Barngruppens sammansättning och storlek gör det möjligt att använda arbetssätt som gör att både gruppens och individens kompetensutveckling som specifikt tydliggör fritidspedagogens roll och kompetens återkommer årligen
- Jämlika förutsättningar för barns utveckling och hälsa.
- Barnen är aktiva medskapare i planering, genomförande och utvärdering av aktiviteter.
- En mångfald av kreativa och utvecklande arbetssätt tillämpas, såväl ute som inne.
- Aktiviteterna styrs av ålder och intresse.
- Barnen visar i lek och andra skapande aktiviteter att de har social kompetens, kan medverka till att lösa konflikter
- Barnens föräldrar upplever att de har ett gott samarbete med skolbarnomsorgen
- Fritidshemmets hemsidor ger information om verksamheten och möjlighet till kommunikation och vårdnad/förälder
- Barn som är i behov av särskilt stöd på fritidshemmet skall ha tillgång till stödpersoner.
- Strukturerad samverkan för alla verksamheter för alla verksamheter som rör föräldrar barn och ungdomar ...
- Samverkan sker med olika föreningar i närområdet.
- Det finns en god och stimulerande arbetsmiljö, såväl inne som ute.
- Fritidshemmet arbetar aktivt för att motverka alla former av mobbing och trakasserier
- Det finns en lugn plats i lokalerna där barnen erbjuds att läsa sina läxor.

Underlag för att bedöma måluppfyllelse

Av kvalitetsredovisningarna, såväl centralt som de som görs av respektive skolenhet följer relativt sparsamt upp fritidshemmens verksamhet. Nedanstående exempel återfinns i kvalitetsuppföljningarna:

- Barnens föräldrar upplever att de har ett gott samarbete med skolbarnomsorgen.
- Skolans hemsida ger information om fritidshemmen.
- En mångfald av kreativa och utvecklande arbetssätt tillämpas såväl ute som inne.
- Uppmuntra barnens kreativa talanger.
- Barnen visar i lek och andra skapande aktiviteter att de har social kompetens och kan medverka till att lösa konflikter.
- Fritidshemmet arbetar aktivt för att motverka alla former av mobbing och trakasserier.

Då inte samma mål följs upp och utvärderas på ett likartat sätt för de olika fritidshemmen finns inte tillräckligt underlag för att bedöma om och i vilken utsträckning målen i kommunfullmäktiges plan uppnås. Kommunstyrelsen får eller ser därmed heller inte till att det finns en tillräcklig och systematisk uppföljning som underlag för att utvärdera och styra verksamheten .

Vid möte med företrädare för verksamheten lät vi dessa uppskatta hur man bedömde hur väl man når de mål som anges i kommunfullmäktiges fastställda plan. På en skala från 1 till 10 där 10 är bra så utföll svaren på följande sätt.

	6	8	3	2	3	Snitt
Barngruppens sammansättning och storlek gör det möjligt att använda arbetssätt som gör att både gruppens och individens b	6	8	3	2	3	4,4
Kompetensutveckling som specifikt tydliggör fritidspedagogens roll och kompetens återkommer årligen.	7	9	5	9	8	7,6
Jämlika förutsättningar för barns utveckling och hälsa.	7	7	5	5	5	5,8
Barnen är aktiva medskapare i planering, genomförande och utvärdering av aktiviteter.	8	8	8	8	6	7,6
En mångfald av kreativa och utvecklande arbetssätt tillämpas, såväl ute som inne.	8	8	8	8	6	7,6
Aktiviteterna styrs av ålder och intresse.	8	10	8	7	6	7,8
Barnen visar i lek och andra skapande aktiviteter att de har social kompetens , kan medverka till att lösa konflikter	9	9	8	5	6	7,4
Barnens föräldrar upplever att de har ett gott samarbete med skolbarnomsorgen.	9	10	8	7	7	8,2
Fritidshemmens hemsidor ger information om verksamheten och möjlighet till kommunikation och vårdhav/förälder	7	5	5	2	2	4,2
Barn som är i behov av särskilt stöd på fritidshemmet skall ha tillgång till stödpersoner.	6	7	5	4	4	5,2
Strukturerad samverkan för alla verksamheter för alla verksamheter som rör föräldrar barn och ungdomar. ...	-	-	-	-	-	0
Samverkan sker med olika föreningar i närområdet.	7	2	5	9	2	5
Det finns en god och stimulerande arbetsmiljö, såväl inne som ute.	7	8	5	7	5	6,4
Fritidshemmet arbetar aktivt för att motverka alla former av mobbing och trakasserier.	8	10	8	8	8	8,4
Det finns en lugn plats i lokalerna där barnen erbjuds att läsa sina läxor.	4	10	10	1	5	6

När vi också frågar samma personer som ovan om i vilken utsträckning information lämnas till ledning respektive till kommunstyrelsen så anser flertalet att det sker i ganska begränsad omfattning.

Hans Axelsson

PwC